

Algunes reflexions sobre la traducció poètica

per Antoni Clapés

La poesia de la contemporaneïtat és, sobretot, un afer de llenguatge —un qüestionar-se el valor segur de la llengua— que constitueix la dimensió lingüística darrera per a totes aquelles coses que no poden ser dites altrament. Una activitat que tracta de sotjar l'espai d'allò indicible: transitar per les esquerdes del llenguatge —o provocar aquestes esquerdes per mitjà de la seva fractura— per arribar a parlar de coses que no s'acaben d'entendre des de la racionalitat. «Com més complex és el món, més abstracte esdevé l'art», va ensenyar-nos Paul Klee.

El poeta parteix d'una idea o d'un mot generador que, atzarosament potser, pot donar lloc a un poema, i el seu treball consisteix, justament, a cercar els mots on ha d'habitar aquest poema: «cercar una llengua», com diu Rimbaud. En certa manera, doncs, fer un poema és una manera de traduir(-se).

El traductor refà el camí traçat pel poeta en el seu procés creatiu, el recorre en sentit invers, en un itinerari ple de trencalls, paranys, dreceres, cruïlles, camins celats, viarans, que s'entrecreuen..., i a cada pas ha de decidir cap on segueix, tot tractant d'esbrinar-ne el perquè.

Decidir: no cal ni dir quants errors pot cometre —sense voler— perquè ha d'interpretar allò obscur que ha dit el poeta, i traslladar-ho a la llengua del traductor —artificial, artificiosa— per, finalment, rescriure-ho en la llengua d'arribada; una llengua que, sovint, ni disposa d'aquells registres lingüístics o recursos fonètics que se li demanen. Aleshores ha de cercar equivalències, aproximacions o, simplement, inventar.

La tasca del traductor no consisteix pas a traduir mots, posats un al costat de l'altre, sinó a traduir un text, un poema: una creació que parla de si mateixa i de l'altra. La traducció és la lectura més profunda d'un text: traduir és la millor (potser l'única) manera de penetrar en els misteris del poema, del poeta. Perquè, en definitiva, en traduir tractem de transmetre la «música del sentit»: llegir amb les orelles.

Sovint es diu que la poesia és intraduïble. I, tanmateix, continuem traduint poesia —malgrat la «impossibilitat» de fer-ho. Parafrasejant John Cage diríem: «No puc traduir la poesia, i ho estic fent: i això, també és poesia». Yves Bonnefoy afirma que la traducció de poesia «és poesia en ella mateixa». El traductor reviu, des de la pròpia experiència, una experiència creadora expressada en un text de caràcter polisèmic; això vol dir, entre altres coses, assumir la imperfecció del treball fet i la possibilitat de l'evolució de la traducció, ja sigui immediata —per errors, per comentaris d'altri, per relectures en la distància—, ja sigui en el temps —per la pròpia evolució de la llengua d'arribada.

